

folkalbum *Out of Season* uit. De laatste jaren trad ze nog af en toe op en leverde ze een voortreffelijke bijdrage aan Kendrick Lamars nieuwste album, maar verder leek ze steeds meer uit zicht te verdwijnen en bracht ze geen muziek uit. Des te verrassender dat daar nu plots *Lives Outgrown* is. Over deze tien nummers deed Gibbons ruim tien jaar. En dat valt te horen – op een goede manier. Dit is een zorgvuldige plaat, niet gepolijst maar heel duidelijk tot in het kleinste detail doordacht. Gibbons' hoge stem klinkt vertrouwd, haar zang, inclusief soms lange uithalen, heeft iets aftastends en ook zwevends. *'Now that we have had our fun/ Time to recognize the damage done'*, zingt ze op het indringende *Rewind*, ondersteund door zwaar percussiewerk en een donker gitaarrifje.

Het knappe is: op papier zijn Gibbons' teksten al best interessant en raadselachtig, maar de echte gelaagdheid en poëzie komen wanneer ze ze hardop uitspreekt. Ze is in staat om onder de kleinste zinnen een groot gevoel te leggen. Ze zingt niet alleen over de tijd die verstrijkt, ook over ouder worden en afscheid nemen, over de menopauze, over het moederschap. Gibbons toont zich hier openhartiger dan ooit, maar de muziek wordt nergens te letterlijk of pathetisch, er blijft steeds iets raadselachtigs behouden.

Dat komt ook door de producties, die minder op elektronica leunen dan het werk van Portishead. De beats van destijds zijn afgepeld, al is het geluid van *Lives Outgrown* alsnog overweldigend. Er wordt uitgepakt met veel strijkers en percussie, soms opzwevend en hoopvol, soms melancholisch of zelfs een beetje stichtelijk.

Gibbons' dromerige zang houdt het allemaal samen. Nu ze de zestig nadert lijkt ze opnieuw een geluid te hebben gevonden dat perfect bij haar past. Al bestaat er ook een serieuze kans dat dit een eenmalig project is. Op slotnummer *Whispering Love* wordt haar zang ondersteund door een dromerige fluit en een akoestische gitaar. Het klinkt op hetzelfde moment verdrietig en optimistisch, berustend en strijdvast. Ten slotte verdwijnt de zang en doven de gitaarklanken uit, waarna alleen nog maar geluiden van vogeltjes klinken – vredige natuur, geen mensengeluiden meer te bekennen. Alsof Gibbons definitief een stap de anonimiteit in wil zetten, terug naar waar ze vandaan komt.

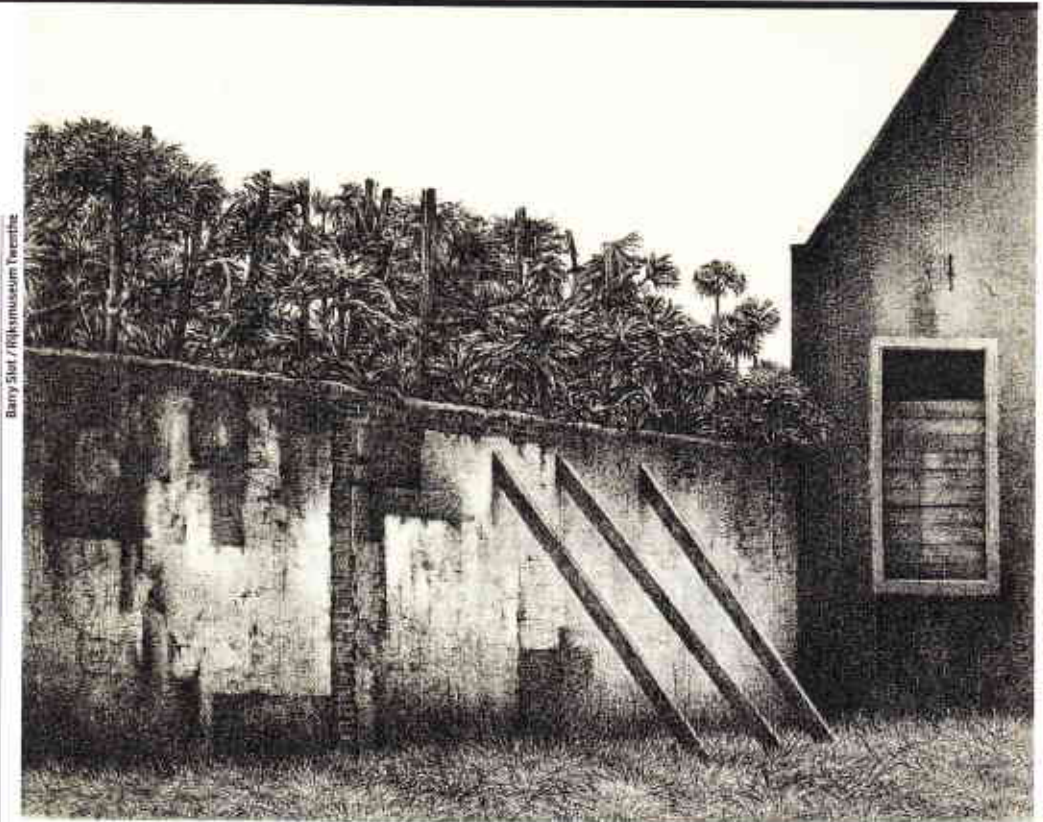
Thomas Heerma van Voss

Beth Gibbons - Lives Outgrown

De Holterberg

KUNST
Kees Stoop

Objectief gezien behoorde de kunstenaar Kees Stoop (1929-2019) tot een groep briljante Nederlandse

Kees Stoop, *Zonder titel*, conté en krijt op papier

tekenaars en grafici die in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw naar voren trad. Charles Donker, Philip Kouwen, Otto Dicke. Waar die aan de weg timmerden, binnen de kwetsbare niche die werken op papier nu eenmaal is, daar bleef Stoop decennialang in de schaduw, teruggetrokken in Twente aan de voet van de Holterberg.

Je zou kunnen zeggen dat hij zijn talent daar bewust onder de korenmaat zette. In Holten was hij een geziene dorpsgenoot, een erudiete, gevoelige vriend met een gereformeerd-spirituele houding, maar zijn hang naar afzondering was uitzonderlijk voor een beroepskunstenaar. Hij had geen agent, geen galerie, hij verkocht onderhands werk aan een kleine groep bewonderaars. Het aantal tentoonstellingen van zijn werk is op de vingers van een hand te tellen en ze waren allemaal in bescheiden instellingen in die buurt. Hij liet een atelier na met vele honderden voltooide werken en letterlijk duizenden vaardige schetsjes en krabbels, vrijwel alles ongesigneerd, ongedateerd, zonder titel. Een stichting van vrienden bemoeit zich nu met het beheer van die nalatenschap; ik heb op verzoek van die stichting een biografische schets geschreven, die in boekvorm is verschenen.

Vijf jaar na zijn dood geeft Rijksmuseum Twenthe hem nu alle ruimte met een weloverwogen keus uit dat goeddeels onbekende werk, zestig tekeningen, een aantal etsen en een paar schilderijen. Stoop ontwikkelde zich als kunstenaar in Dordrecht, lid van Pictura, dat hem een beurs voor de academie in Antwerpen verstrekke; onder zijn voorbeelden was de excentrieke schilder Cor Noltee (1903-1967), die Stoop

meenam op zwerftochten door Twente. Slapen in de hooiberg, en dan alleen maar landschappen tekenen. Toen Stoop zich in het oosten vestigde bleef dat zijn belangrijkste onderwerp.

De weergave van dat landschap is fenomenaal knap en af en toe zelfs ongelooflijk: Stoop tekende soms de wirwar van halmen in een korenveld van zeer nabij, met niet na te volgen virtuositeit; dezelfde minutieuze obsessieve beheersing spreekt uit zijn kalligrafie op rijstpapier van de psalmenvertaling van Ida Gerhardt, vergezeld van planten en grassen met een bijbelse relatie.

Nergens in zijn landschappen zijn mensen te zien. Het waait er niet, de hemel is leeg, er rijdt nergens een tractortje over de akkers, er is alleen maar 'dat', de overgave aan de stille maar bezielde zuivere realiteit, zonder anekdote. Stoop tekende bijvoorbeeld herhaaldelijk op het kerkhof in Holten, en toonde dat in kleinere tekeningen met grafstenen en al, maar in de grotere uitgewerkte tekeningen zijn de grafstenen weggelaten, elke hint van een verhaal is vermeden zoals ook aan zijn eigen kunstenaarsbiografie het 'verhaal' ontrak. Die terughoudendheid had elementen van ascese: de kunstenaar moet niet streven naar succes, maar er juist tegenin werken, zes tekeningen verscheuren om misschien een zevende over te houden die hem 'van godswege' wordt gegund. En als mensen Stoop toch vroegen waar zo'n landschap precies was, dan wees hij narrig op de tekening: 'Dáár is het.' De rest was ijdelheid.

Koen Kleijn

Kees Stoop, *Rijksmuseum Twenthe, Enschede, t/m 1 september. rijksmuseumtwenthe.nl*